

Sitrep Irak
NR.20, 02/04/04
Stand van zaken: 09.00 uur

Dit sitrep is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Onder verwijzing naar de brief van de Coördinator I&V dd. 22 januari jl. met kenmerk 04G463079, diene dat bij het opstellen van deze sitrep geen verschillen van inzicht naar voren zijn gekomen.

Samenvatting: Na ontvangst van een verzoek van de IGC heeft SGVN zijn SR gevraagd om z.s.m. naar Irak af te reizen om te adviseren bij het samenstellen van het bestuurslichaam dat op 30 juni as. de macht zal overnemen en bij het organiseren van verkiezingen. In New York en Washington wordt verder nagedacht over de toekomstige VN rol in Irak en over een eventuele VR-resolutie. In Irak zelf wordt het politieke proces op dit moment gedomineerd door de onderhandelingen inzake het samenstellen van het bestuurslichaam. Wat de veiligheidssituatie betreft is er sprake van een lichte stijging van de incidenten, waarbij op regionaal niveau nog steeds een verschillend beeld te zien is.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. Internationale politieke ontwikkelingen (BZ):

Op internationaal vlak stonden de afgelopen weken vooral in het teken van de VN: de rol die de organisatie in Irak kan en wenst te spelen en het volgende bezoek van Brahimi aan Irak. Na ontvangst van de brief van de IGC op 17 maart jl. is een eerste VN team onder leiding van technisch expert Carina Pirelli naar Bagdad vertrokken. Zij zullen de Irakezen adviseren bij het organiseren van de verkiezingen die in december 2004 of januari 2005 zullen plaatsvinden. De Speciale afgezant van de VN (SR) Brahimi zal rondom 2 april in Bagdad aankomen voor een verblijf van één à twee weken. Hij heeft de taak om de Irakezen te steunen bij het samenstellen van het bestuurslichaam, de *Interim Government*, dat op 30 juni de bestuursmacht zal overnemen.

Voorafgaand aan zijn vertrek heeft Brahimi een brief van de Shi'ietische geestelijke leider al-Sistani ontvangen, waarin de geestelijke duidelijk maakt dat hij zal weigeren met Brahimi samen te werken zolang de VN niet duidelijk heeft verklaard dat de *Transitional Administrative Law* (TAL) geen internationaal bindend karakter heeft (zie Interne politieke ontwikkelingen). Op dit moment is nog steeds onduidelijk of al-Sistani wel of niet zal instemmen met een gesprek met Brahimi. Indien dit niet zou gebeuren, zou het een slecht politiek signaal zijn, aldus de VN. De organisatie heeft overigens haar zorg uitgesproken over berichten, die op een toenemende

bemoeienis van Turkije, Syrië en Iran bij het politieke proces in Irak duiden. Deze landen zouden al-Sistani aanmoedigen in zijn verzet tegen het politieke proces

Wat een eventuele nieuwe VR-resolutie betreft is de VS van mening dat het serieuze werk aan een tekst pas zal beginnen na terugkeer van de Brahimi-missie, ergens begin mei. Dan zal er immers meer duidelijkheid zijn over de samenstelling van de Interim Regering. Deze nieuwe resolutie zal waarschijnlijk een breed scala van onderwerpen omvatten: een nadere autorisatie of mandatering van de Multinational Forces (MNF) na 1 juli, enigerlei erkenning van de interim regering, herziening van verplichtingen die voortvloeien uit diverse Irak resoluties (o.a. inzake massavernietigingswapens en de beperking van de territoriale bewegingsruimte van het Irakese leger) en een nadere invulling van de VN-rol.

Over de rol van de VN na 1 juli as. heeft de VN directeur voor Azië aangegeven dat de VN zich hierop voorbereidt, maar van een grootse en meeslepende terugkeer van de VN naar Irak zou geen sprake zijn. Omvang en inhoud van de VN-rol in Irak bleven afhankelijk van 1) een expliciet en gericht verzoek van de Irakese autoriteiten; 2) een heldere definitie, bij voorkeur in een resolutie, van de taken van de VN; 3) een duidelijke selectie van gebieden waarop de VN een 'comparative advantage' heeft (bijvoorbeeld verkiezingen, constitutie en mensenrechten, maar ook dan alleen op uitdrukkelijk verzoek van de Irakezen); en 4) een inschatting van de algehele veiligheids situatie. Een geïntegreerde missie zoals in Afghanistan is op termijn zeker denkbaar, maar de VN-presentie zal in de beginfase 'extremely compressed' zijn. Wat de veiligheid en de bescherming van de VN betreft wordt gedacht aan een onderdeel van de MNF, die specifiek voor die taak zou worden geselecteerd. Een aantal landen zullen worden benaderd met een dergelijk verzoek.

B. Interne politieke ontwikkelingen (samenwerking MIVD, BZ):

Voor een enigszins geloofwaardige overdracht van de bestuursverantwoordelijkheden op 30 juni as., is het van groot belang dat de missie van SR Brahimi slaagt in het samenstellen van een bestuurslichaam. Het is nog heel onduidelijk welke vorm dit lichaam zal krijgen, maar de meeste betrokken partijen zouden het eens zijn over het feit dat het geen eenvoudige uitbreiding van de *Iraqi Governing Council* (IGC) moet zijn. Het mandaat van dit bestuursorgaan zal in een annex van de TAL worden toegevoegd.

Verontrustend zijn de berichten over een verslechterende samenwerking tussen de IGC en de CPA, waarbij de kans op verdere aanvaringen tussen beide partijen toeneemt. Wat de samenstelling van het nieuwe bestuurslichaam betreft (de *Interim Government*) is de CPA van mening dat het geen kloon moet worden van de IGC. Zo zouden de Soennieten, die zich thans buitengesloten voelen, en andere minderheden beter moeten worden vertegenwoordigd. Ook zou de CPA een plaats wensen te geven aan de verschillende stammen en aan vrouwen en het opzetten van nieuwe politieke partijen nastreven. De IGC zou daarentegen geen bezwaar hebben tegen een soort IGC-2, die bij monde van IGC-lid al-Ruba'i "goed zou zijn voor de continuïteit". Ook over de vraag of de Interim Regering zal moeten worden

geleid door een roulerend of gedeeld president(schap) of een premier, bestaan verschillende meningen.

In hoeverre SR Brahimi in staat zal zijn om tot het samenstellen van een bestuurslichaam te komen moet nog blijken. Duidelijk is dat er veel obstakels zijn. Naast de hierboven vermelde meningsverschillen tussen de CPA en de IGC, blijven veel shi'ietische leiders bedenkingen koesteren tegen de TAL. Zo heeft al-Sistani in een brief aan de VN niet alleen gesteld dat de TAL niet wordt opgenomen in een nieuwe VN-resolutie waardoor het internationale legitimiteit zou krijgen ("so that the Iraqi people will be bound by it in spite of themselves"). Ook heeft hij geëist dat de VN duidelijk de positie inneemt dat de TAL niet internationaal bindend zal zijn en niet bindend zal zijn voor het gekozen Iraakse parlement. Indien dit niet gebeurt zal al-Sistani weigeren met Brahimi samen te werken.

Verder wensen al-Sistani en andere (politieke) shi'ietische leiders een neutrale rol van de VN, als technische begeleider naar de parlamentsverkiezingen in januari 2005. Door die verkiezingen (en de in december 2005 geplande verkiezingen) hopen de shi'ieten hun numerieke meerderheid verzilverd te zien in een dominantie van de Iraakse politiek. In de TAL zien zij een poging van de CPA om allerlei randvoorwaarden (verkapt vetorecht voor de Koerdische minderheid) te creëren die hun streven kunnen doorkruisen.

Positief is dat de diverse shi'ietische en soennitische leiders (politieke en geestelijke) erkennen dat de huidige spanningen in het land de verhoudingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen niet bevorderen. Volgens Sistani zou de TAL zelf "raciaal sektarisme inzegenen". Als reactie hierop voeren shi'ietische en sunnitische leiders overleg om te voorkomen dat de politieke tegenstellingen in Irak leiden tot een religieus geïnspireerde confrontatie. Zolang de grootste partijen vrijwel zonder uitzondering op etnisch-religieuze basis zijn samengesteld, kunnen tegenstellingen immers een religieuze dimensie krijgen.

Indien zich ernstige incidenten zouden voordoen, zoals de eventuele moord van al-Sistani, zou dit kunnen leiden tot incidentele wraakacties van radicale shi'ietische elementen. Echter, de shi'ietische leiders roepen hun aanhang immer op zich te beheersen en af te zien van geweld. Daarnaast worden de (grote) bomaanslagen op Shi'ietische leiders over het algemeen toegeschreven aan 'buitenlanders'. De inschatting is derhalve dat incidenteel sektarisch geweld mogelijk is, maar een religieuze burgeroorlog tussen shi'ieten en sunnieten onwaarschijnlijk.

De wederopbouw van provinciaal bestuur loopt niet in alle provincies even voortvarend. In Muthanna is het bestuursmodel – door het ontbreken van duidelijke directieven uit Bagdad – op lokale initiatieven ontstaan, waarmee een relatief stabiel politiek fundament is gelegd. In naburige provincies is het beeld minder positief. Reden hiervoor is vooral het uitblijven van CPA-regelgeving inzake lokaal bestuur, die volgens planning eind januari 2004 reeds had moeten verschijnen. Daarnaast blijft het lokale bestuur in de TAL enigszins onderbelicht.

Aangezien het lokale bestuur in Irak uiteindelijk overal dezelfde structuur moet hebben, is het de vraag of het Muthanna-model op termijn gehandhaafd zal blijven. Dit zal pas duidelijk worden bij de implementatie van de wet inzake lokaal bestuur en later, in 2005, de definitieve grondwet. Tot die tijd verkeert het Muthanna-

bestuursmodel in concreto in een politiek-juridisch vacuüm. Een onzekerheid is dat met de opheffing van de CPA een stabiliserende factor in de provincie dreigt te verdwijnen. Het is derhalve mogelijk dat provinciale actoren, zoals de gouverneur en stammen, na 30 juni de ruimte zullen benutten om de politieke ontwikkelingen naar hun hand te zetten.

Na 30 juni worden de CPA-kantoren vervangen door het *Program Management Office* (PMO), dat de USD 18 miljard, die door de Verenigde Staten als financiële steun aan Irak is toegezegd, zal beheren. Voor Muthanna is er USD 306 miljoen PMO-geld gereserveerd. Met de komst van de PMO zal de sociaal-economische situatie waarschijnlijk niet spoedig en zichtbaar verbeteren. Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat de bevolking haar ongenoegen zal richten tot de buitenlandse – Amerikaanse kernstaf – presentie in de PMO (in al-Muthanna, het huidige CPA-gebouw in Samawah). De Nederlandse stabilisatiemacht dient er dan ook rekening mee te houden dat de (politieke) stabiliteit van de provincie na het CPA-vertrek grotendeels afhangt van de daadkracht van onervaren bestuursraden, die geen politiek overwicht hebben, en van de nieuwe bestuurders, die naar verwachting ook hun persoonlijk gewin niet uit het oog zullen verliezen. Het is evident dat ook de wijze waarop de PMO, het lokale bestuur en de bevolking zullen samenwerken, en de hieruit voortkomende resultaten, de mate van stabiliteit in al-Muthanna zullen bepalen.

C. Veiligheidsituatie (MIVD):

Het aantal incidenten in geheel Irak, gemeten vanaf begin december 2003, tegen Coalitietroepen (CT), de *Stabilisation Force in Iraq* (SFIR) en hiermee samenwerkende (veiligheids-)organisaties blijft stijgen. In absolute aantallen laat deze stijging zich als volgt omschrijven. Het gemiddeld aantal incidenten over de maanden december 2003 en januari 2004 lag op 22 incidenten per dag. In de maand februari liep dit aantal op tot 25 per dag. In de maand maart is dit verder opgelopen naar een gemiddelde van 30 incidenten per dag.

De toename van incidenten is wellicht het gevolg van de grootschalige rotatie van Amerikaanse troepen. De hiermee gepaard gaande (tijdelijke) operationele zwakheden kunnen worden uitgebuit door anti-CT elementen. Ook is het mogelijk dat anti-CT elementen nog voor de bestuursoverdracht van 30 juni a.s. momentum in hun activiteiten proberen op te bouwen om het overdrachtsproces zoveel mogelijk te ondermijnen.

Hierbij dient wederom te worden benadrukt dat de veiligheidssituatie op regionaal niveau een verschillend beeld geeft te zien. De geconstateerde stijging wordt vnl. veroorzaakt door de voortdurende significante stijging in aantallen incidenten in West- en Noord Irak. De veiligheidssituatie in de *Area of Responsibility* (AOR) van de *Multi National Division South East* (MNDSE) laat zich als relatief rustig omschrijven.

Er hebben zich in de AOR van MNDSE de afgelopen weken enkele demonstraties voorgedaan waarbij het tot ongeregelheden kwam en waarbij Britse SFIR-militairen gewond zijn geraakt. De demonstraties kwamen voort uit de onvrede die heerst bij de lokale bevolking over het ontbreken van voldoende werkgelegenheid en over corruptiepraktijken bij de rekrutering van personeel voor de Iraakse

veiligheidsorganisaties. Ook in de toekomst moet met dergelijke demonstraties rekening worden gehouden.

Op dit moment is de personele vulling van het *Security Sector Reform* (SSR) programma in MNDSE voor een groot deel voltooid. De frustratie bij diegenen die hierbinnen geen werk gevonden hebben, zal, bij gebrek aan andere werkgelegenheid, hoog zijn. Ook in al-Muthanna is de onvrede over het gebrek aan werkgelegenheid dermate hoog dat ook hier nog steeds demonstraties te verwachten zijn. In al-Muthanna is de afgelopen maand een eenheid van de Iraakse politie, de zgn. *Police Support Unit*, in de *Crowd and Riot Control* (CRC)-rol ingezet om een bijeenkomst van werkzoekenden voor het gouvernementsgebouw in as-Samawah in bedwang te houden. Daarnaast worden op dit moment nog CRC-opleidingen gegeven aan politiepersoneel van de diverse districtskorpsen in al-Muthanna. Al met al valt niet te verwachten dat de Iraakse politie in al-Muthanna op korte termijn de CRC-taken zonder hulp van Nederlandse SFIR-eenheden kan uitvoeren.

In al-Muthanna is eind maart de ontplooiing voltooid van het Japans contingent *Self-Defense Forces* (SDF), de Japanse humanitaire- en reconstructiemissie in deze provincie. Daar de komst van de SDF tot op heden niet heeft geleid tot zichtbare verbetering van het dagelijkse leven, bestaat de kans – ook gelet op de hoge verwachtingen onder de Irakezen – dat de bevolking op (korte) termijn haar geduld verliest en haar ongenoegen richt tot het Japanse contingent. In dit geval kunnen Nederlandse SFIR-eenheden, als (mede-)verantwoordelijke voor de beveiliging in de *Area of Responsibility* (AOR) waarbinnen de SDF opereert, betrokken raken bij een situatie die niet door de Nederlandse presentie is veroorzaakt. Dit zou tot gevolg hebben dat de bevolking de Nederlandse troepen gaat associëren met de Japanse missie en het uitblijven van verbetering. Daarnaast dient te worden opgemerkt dat Japan, volgens onbevestigde bronnen, in de ogen van anti-CT/SFIR elementen, een potentieel doelwit van aanslagen zou zijn waardoor Nederlandse SFIR-eenheden rekening moeten houden met een extra risicofactor in de provincie.

Wederopbouw Veiligheidsorganisaties

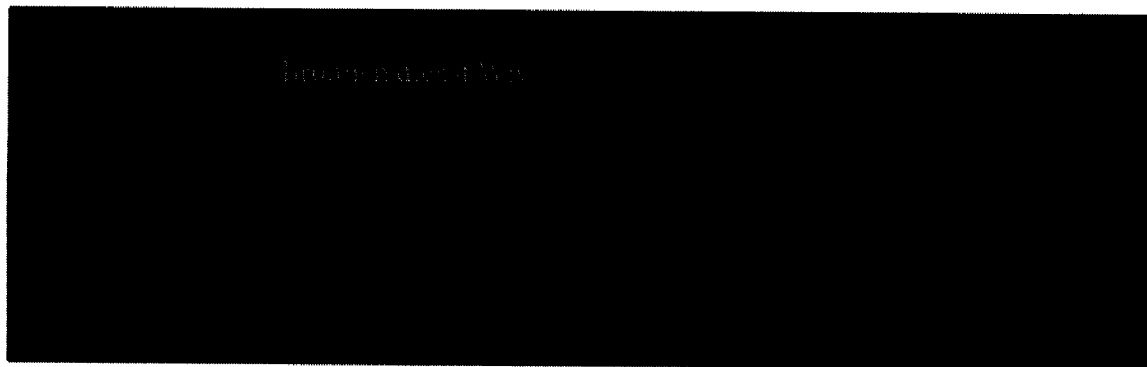
De afgelopen maanden is binnen het bovengenoemd SSR-programma een behoorlijke vooruitgang in de personeelsvulling en opleiding geboekt. Toch is de operationele effectiviteit van de diverse veiligheidsorganisaties niet alleen hiervan afhankelijk. Het gebrek aan materiële uitrusting, illegale praktijken, onduidelijke loyaliteit en de hiermee gepaard gaande coördinatie- en aansturingproblemen binnen en tussen de verschillende veiligheidsorganisaties staan een huidig effectief, zelfstandig optreden nog in de weg.

In het hele land zijn verschillende (aan tribale- of politieke groeperingen verbonden) milities betrokken bij de handhaving van orde en veiligheid. Er is recentelijk een voorlopig akkoord bereikt over de ontmanteling van deze irreguliere milities. De twee grootste gewapende milities in Irak, de Badr-organisatie (de paramilitaire tak van SCIRI) en de Koerdische *peshmerga*, hebben in principe ingestemd met hun ontmanteling. Alle Iraakse (irreguliere) milities moeten hun wapens inleveren en na de bestuursoverdracht op 30 juni a.s. deel gaan uitmaken van de reguliere Iraakse veiligheidsorganisaties, zoals het nieuw te vormen Iraakse leger of het politiekorps. Militieleden die niet geïncorporeerd worden in de reguliere veiligheidsorganisaties, kunnen gebruik maken van een afvloeiingsregeling. Inmiddels heeft de *Coalition*

Provisional Authority (CPA) aan de MNDSE verzocht, leden van het shi'ietische Badr-organisatie in de gelederen van het *Iraqi Civil Defence Corps (ICDC)* in Zuid-Irak te laten opnemen, waarmee in Zuid-Irak uitvoering moet worden gegeven aan het beleid ter terugdringing en opheffing van milities.

De instemming van de twee belangrijkste milities in Irak met ontmanteling en incorporatie in de reguliere veiligheidsorganisaties is bemoedigend. Het is niet geheel duidelijk of de talloze kleinere milities in Zuid-Irak dit voorbeeld zullen volgen. De implementatie van dit akkoord zal, indien men niet wenst te ontwapenen, evenwel een heikel punt zijn. Hierbij moeten gewelddadigheden tussen CT/SFIR en de te ontwapenen milities niet worden uitgesloten. Voor het slagen van een dergelijke ontmanteling van de milities is het bieden van een aantrekkelijk bestaansalternatief een eerste vereiste.

II Internationaal Terrorisme (AIVD)



Het al Zarqawi-netwerk, dat verantwoordelijk wordt gehouden voor o.m. de bomaanslagen tijdens de shi'ietische *Ashoura* herdenkingsceremonieën in Kerbala en Bagdad op 2 maart, is één van de islamistische groepen die thans in de strijd tegen het terrorisme in Irak de meeste aandacht trekken. Dit netwerk is echter niet de enige groep van overwegend buitenlandse strijders die de stabiliseringsprocessen in Irak proberen te ondermijnen. Er is een onbekend aantal buitenlandse strijders in Irak actief die op grond van een islamistische overtuiging de strijd tegen vooral Amerikaanse troepen gelijkstellen met de 'jihad' zoals die in hun ogen is gevoerd in Afghanistan, Tsjetsjenië en Bosnië. Hoewel de activiteiten van deze islamistische extremisten op vergelijkbare gronden worden gemotiveerd, lijkt er geen sprake te zijn van coördinatie en samenwerking tussen dergelijke elementen onderling. Eerder lijken deze elementen als kleine eenheden en op gefragmenteerde wijze te opereren, hetgeen het moeilijker maakt hen op te sporen. Een uitzondering op het gebrek aan samenwerking tussen islamistische extremisten onderling vormt de samenwerking tussen *Ansar al Islam/Ansar al Sunna* en het netwerk van Abu Musab al Zarqawi. De van oorsprong door Noord-Iraakse Koerden gedomineerde *Ansar al Islam*, die een op de Taliban geïnspireerd gedachtegoed steunen, en het netwerk van al Zarqawi hadden al ruim vóór de oorlog in Irak in 2003 nauwe banden. Nadat *Ansar al Islam* in april 2003 uit bases in Noord-Irak is verdreven, zijn delen ervan opgegaan in *Ansar al Sunna* met als doel een Arabisch soennitisch publiek aan zich te binden in plaats van louter Noord-Iraakse Koerden.

Hoewel groepen buitenlandse islamisten in Irak waarschijnlijk geen of weinig onderlinge samenwerking kennen, zou er wel sprake zijn van toenemende

samenwerking tussen deze personen en elementen van het voormalig regime van Saddam Hoessein. Ex-Baa'thisten en voormalig medewerkers van veiligheidsorganisaties met een soennitisch Arabische achtergrond voelen zich gemarginaliseerd en vernederd door de bezetting en alle sociaal-economische problemen die eruit voortvloeien. Hierdoor is een (onbekend) deel van deze elementen van het voormalige regime bereid aansluiting te zoeken bij islamistische groepen en op lokaal niveau kennis en uitrusting met elkaar te delen.

Veronderstelde band tussen al Zarqawi en aanslagen in Madrid

Recente uitslatingen van de Marokkaanse autoriteiten dat de aan al Qa'ida verbonden Karim al-Mejjati het brein achter de bomaanslagen in Madrid zou zijn en banden zou hebben met het netwerk van Abu Musab al Zarqawi, kunnen niet worden bevestigd. Mejatti wordt door de Marokkaanse autoriteiten gezocht wegens zijn vermeende aandeel in de aanslagen in Casablanca op 16 mei 2003.

Beveiligingsdienst W.O.

III Economische ontwikkelingen (BZ)

Op 26 maart is bekend geworden dat het Irak reconstructie project "Buildings, Housing and Health" niet aan het door Philips Medical Systems opgetuigd consortium is toegekend, maar aan het team van General Electric en Parsons. Het is op dit moment nog onduidelijk waarom het voorstel van het Philips team, dat volgens betrokkenen een goed voorstel zou zijn geweest, niet de voorkeur heeft gekregen.

+++++